

SCIENTIFIC AND INNOVATIVE DEVELOPMENT OF TURKIC STATES IN THE DIGITAL WORLD

Islombek Musurmonovich Norbutayev

Associate Professor

Doctor of Philosophy in Philosophy (PhD)

Denov Institute of Entrepreneurship and Pedagogy

Email: inorbutayev@dtpi.uz

Denov, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: Post-truth, Political communication, Disinformation, Fake news, Digital media, Social networks, Algorithmic filtering / filter bubble, Propaganda, Mass media, Information security, Manipulation of public opinion, False narratives, Information warfare.

Received: 24.11.25

Accepted: 25.11.25

Published: 26.11.25

Abstract: This article analyzes the phenomenon of post-truth in contemporary political processes and the dissemination of disinformation through alternative information streams. It reveals the mechanisms by which digital media, social networks, and alternative platforms influence public consciousness. In addition, factors such as fake news, false narratives, algorithmic filtering, and propaganda are examined for their impact on political communication and citizens' decision-making processes. The article scientifically assesses the interrelation between post-truth politics, national information security, democratic institutions, and the level of media literacy, emphasizing the need to develop effective countermeasures in this field.

POSTHAQIQAT SIYOSATI: ALTERNATIV AXBOROT OQIMLARI ORQALI DEZINFORMATSIYA

Islombek Musurmonovich Norbo'tayev

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

v.b dotsenti, falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Email: inorbutayev@dtpi.uz

Denov, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: Posthaqiqat (post-truth), Siyosiy kommunikatsiya, Dezinformatsiya

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy siyosiy jarayonlarda posthaqiqat

Yolg'on xabarlar (fake news), Raqamli media, Ijtimoiy tarmoqlar, Algoritmik filtrlash / filtr pufakchasi, Propaganda, (OAV), Axborot xavfsizligi Jamoatchilik fikri manipulyatsiyasi, Soxta narrativlar, Axborot urushi.

fenomeni hamda alternativ axborot oqimlari orqali tarqatilayotgan dezinformatsiya jarayonlari tahlil qilinadi. Raqamli media, ijtimoiy tarmoqlar va alternativ platformalar orqali jamoatchilik ongiga ta'sir ko'rsatish mexanizmlari ochib beriladi. Shuningdek, yolg'on xabarlar, soxta narrativlar, algoritmik filtrlash va propaganda kabi omillar siyosiy kommunikatsiya hamda fuqarolarning qaror qabul qilish jarayoniga qanday ta'sir etishi yoritiladi. Maqola posthaqiqat siyosatining milliy axborot xavfsizligi, demokratik institutlar va media savodxonlik darajasi bilan uzviy bog'liqligini ilmiy asosda tahlil etib, bu sohada samarali qarshi choralarni ishlab chiqish zarurligini ta'kidlaydi.

НАУЧНЫЙ И ИННОВАЦИОННЫЙ ПРОГРЕСС ТЮРКСКИХ ГОСУДАРСТВ В ЦИФРОВОМ МИРЕ

Исламбек Мусурмонович Норботаев

Исполняющий обязанности доцента

Доктор философии по философским наукам (PhD)

Деновский институт предпринимательства и педагогики

Email: inorbutayev@dtpi.uz

Денов, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: Ключевые слова: Постправда (post-truth), Политическая коммуникация, Дезинформация, Фейковые новости (fake news), Цифровые медиа, Социальные сети, Алгоритмическая фильтрация / фильтровый пузырь, Пропаганда, Средства массовой информации (СМИ), Информационная безопасность, Манипулирование общественным мнением, Ложные нарративы, Информационная война.

Аннотация: В данной статье анализируется феномен постправды в современных политических процессах, а также процессы распространения дезинформации через альтернативные информационные потоки. Раскрываются механизмы воздействия цифровых медиа, социальных сетей и альтернативных платформ на общественное сознание. Кроме того, рассматривается влияние таких факторов, как фейковые новости, ложные нарративы, алгоритмическая фильтрация и пропаганда, на политическую коммуникацию и процесс принятия решений гражданами. Статья научно обосновывает взаимосвязь политики постправды с национальной информационной безопасностью, демократическими институтами и уровнем медиаграмотности, подчёркивая необходимость разработки эффективных мер противодействия в данной сфере.

Kirish. So‘nggi o‘n yilliklarda “post-haqiqat” (post-truth) atamasi siyosiy va ommaviy axborot makonida markaziy tushunchalardan biriga aylandi. Ushbu kontsepsiya, real haqiqat va falsifikatsiya o‘rtasidagi chegaralar noaniqlashishi, hissiy va shaxsiy e‘tiqodlar haqiqatdan ustun turishi, shuningdek, faktlarga emas, balki xabar beruvchilarning roli va ularning auditoriyaga ta’siri kuchayishi bilan tavsiflanadi. Post-haqiqat siyosatida siyosiy nomzodlar, partiyalar, internet platformalari va alternativ axborot oqimlari (bloglar, ijtimoiy tarmoqlar, memar, podkastlar va boshqa “noan’anaviy” kanal-lar) ko‘pincha muhim rol o‘ynaydi. Alternativ axborot oqimlari — bu markaziy media tarmoqlari, professional jurnalistika yoki rasmiy ommaviy axborot vositalaridan tashqari keladigan axborot kanallari. Ularning auditoriyasi, shakli, tarqatilishi tezligi, personalizatsiyasi va hissiy jihatlaridan foydalanish qobiliyati tufayli, ular post-haqiqat davrida dezinformatsiyaning kuchayuvchi manbalaridan biriga aylangan. Dezinformatsiya esa bilib turib yolg‘on axborot tarqatish, maqsadi auditoriyani adashtirish, xato qarorlarga olib kelish, ishonchni susaytirish kabi salbiy oqibatlarga olib keladi.

Bu maqolaning maqsadi alternativ axborot oqimlari orqali dezinformatsiyaning qanday shakllari va mexanizmlari paydo bo‘layotganini, u siyosiy jarayonlarga qanday ta’sir ko‘rsatishini, va bu salbiy hodisaga qarshi qanday chora-tadbirlar ko‘rilishi mumkinligi haqidagi nazariy qarashlarni aniqlashtrishdan iborat.

Material va tadqiqot usullari. Axborot asri ko‘plab oqibatlarni keltirib chiqardi va bizni tezda posthaqiqat davriga olib kirdi. Ushbu yangi davrda dezinformatsiya bir necha soniyalarda misli ko‘rilmagan darajada keng tarqalmoqda. Mazkur tadqiqot posthaqiqat davrida dezinformatsiya muammosini tahlil qiladi hamda ko‘pincha yolg‘on axborotni tarqatishda qo‘llaniladigan alternativ axborotlar oqimini va ularning dunyo siyosiy jarayoniga ta’sirini o‘rganadi. Ushbu alternativ oqimlar odamlarning hissiyotlari va ko‘ngilochar vositalar orqali jamoatchilik fikriga, saylovlarga va siyosiy kun tartibiga ta’sir ko‘rsatadi. Mazkur maqolada yumshoq yangiliklar (soft news), memlar va fitna nazariyalarining ta’sirlari misollar orqali tahlil qilinadi.

Natijalar va ularning muhokamasi. Axborot asri boshlangan davr insoniyat uchun yangi imkoniyatlar eshigini ochish bilan bir vaqtda resurslar va fikrlar o‘rtasida kuchli bo‘linishni keltrib chiqardi. Ma’lum bir axborot kuchli qurollardan ham hissaliroq ta’sir kuchiga ega bo‘ldi. Arab bahori, atirgullar inqilobi va turli rangli inqiloblar bunga yaqqol misoldir. Jamiyat borgan sari informatsion iste’mol madaniyatining zamonaviyroq xaridoriga aylanishi barcha sohalarda inson omilining cheklanishiga turtki bo‘lmoqda. Ushbu fikrning mantiqiy davomi sifatida posthaqiqat va uning aktual karakteri haqidagi fikrlarni izohlab o‘tsak. Post-haqiqat (post-truth) atamasi 2000-yillarning oxiridan boshlab ommabop bo‘la boshladi. Bu tushuncha, ayniqsa siyosiy kommunikatsiyada faktlar, haqiqatlar va obyektiv ma’lumotlardan ko‘ra, shaxsiy e‘tiqod, hissiyot,

guruh identifikatsiyasi va ideologik doiralar asosida shakllangan axborotlarning ahamiyati oshgani bilan bog'liq. Post-haqiqat siyosatining markaziy komponentlari sirasiga quyidagilar kiradi: fakt va haqiqatga bo'lgan nisbiylik, ishonch va legitimatsiya masalalarining siyosiy raqobatda vositaga aylanishi, hissiy va identitar retorikaning kuchayishi post-haqiqatning haqiqiy harakterini namoyon etadi. Posthaqiqat (post-truth) kundalik hayotda, ayniqsa siyosatda, haqiqat bilan bog'liq tarixiy muammo hisoblanadi. Ammo haqiqat uzoq vaqtdan beri falsafaning asosiy mavzularidan biri bo'lib kelgan. Shuningdek, haqiqat falsafa tarixidagi eng murakkab tushunchalardan biridir. Posthaqiqat haqidagi tadqiqotlar va jamoatchilikdagi bahslarning aksariyati haqiqatning muayyan nazariyasiga, ya'ni faylasuflar "haqiqatning moslik nazariyasi" deb ataydigan g'oyaga asoslanadi. Bu nazariya eng mashhur nazariya bo'lishi mumkin, ammo uning ham o'z tanqidchilari bor. Unga ko'ra, so'zlar tekshirilishi va tasdiqlanishi mumkin bo'lgan qabul qilingan yoki barchaga ma'lum bo'lgan voqelikka mos keladi. Haqiqatning boshqa bir muhim nazariyasi esa "haqiqatning mantiqiy bog'liqlik nazariyasi" bo'lib, unga ko'ra, haqiqat nafaqat bitta da'vo, balki dunyo haqida bir-biriga mos keladigan bir qator bayonotlardir.

Bir qancha akademik ekspertlarning ta'kidlashicha, haqiqat haqidagi falsafiy munozaralar posthaqiqat tushunchasining ommaviy siyosatda (posthaqiqat siyosati) paydo bo'lishi bilan deyarli bog'liq emas. Faylasuf Julian Baggini shunday tushuntiradi: "Bu raqobatdosh nazariyalarning afzalliklari asosan akademik xarakterga ega. Odamlar Saddam Husayn Iroqida yadroviy qurol bor-yoqligi, global isishning haqiqiy va antropogen (inson faoliyati bilan bog'liq) ekanligi yoki tejankorlik zarurligi haqida bahslashganda, ularning kelishmovchiliklari haqiqatning raqobatdosh nazariyalari oqibati emas. Hech bir guvoh sudya "haqiqatni, faqat haqiqatni va faqat haqiqatni aytishga" va'da berish so'ralganda, u qaysi nazariyani nazarda tutayotganini so'rashga majbur emas. Unda nega haqiqat akademik falsafadan tashqaridagi dunyoda shunchalik muammoli bo'lib qoldi? Buning sabablaridan biri shundaki, haqiqatning ishonchli manbasi deb nimani hisoblash borasida katta kelishmovchilik va noaniqlik mavjud. Insoniyat tarixining ko'p qismida diniy matnlar va yetakchilarga, o'qimishli mutaxassislarga va sog'lom fikr deb ataladigan xalq donoligiga ishonchning barqaror kombinatsiyasi mavjud edi. Hozir esa, deyarli hech narsa universal avtoritet (mutlaq hokimiyat) sifatida qabul qilinmayapti. Bu bizni o'z mutaxassislarimizni tanlashga yoki shunchaki ichki sezgilarimizga ishonishga majbur qilmoqda."

Shu bilan birga posthaqiqatga funksional yaqin turuvchi bir qancha ijtimoiy-siyosiy jarayonlar mavjudki, ular posthaqiqat ijtimoiy-siyosiy hayotga kuchli ta'sir ko'rsatishi uchun muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Filtr pufakchasi

Filtr pufakchasi yoki mafkuraviy ramka shaxsiylashtirilgan qidiruvlar, tavsiyalar tizimlari va algoritmik kurasiya natijasida paydo bo'lishi mumkin bo'lgan intellektual izolyatsiya holati

hisoblanadi. Qidiruv natijalari foydalanuvchi haqidagi ma'lumotlarga asoslanadi, masalan, ularning joylashuvi, o'tmishdagi ijtimoiy harakati va ma'lumotlar bilan ishlash tarixi. Binobarin, foydalanuvchilar o'z nuqtai nazarlari bilan mos kelmaydigan ma'lumotlardan ajralib, ularni o'zlarining madaniy yoki mafkuraviy pufaklarida samarali ravishda ajratib turadilar, natijada dunyoning cheklangan va moslashtirilgan ko'rinishi paydo bo'ladi. Bu algoritmlar tomonidan qilingan tanlovlar faqat ba'zan shaffof bo'ladi. Asosiy misollar orasida Google shaxsiylashtirilgan qidiruv natijalari va facebookning shaxsiylashtirilgan yangiliklar oqimi kiradi. Filtr pufagi atamasi 2010-yilda internet faoli Eli Pariser tomonidan kiritilgan. Pariserning xuddi shu nom ostidagi "The Filter Bubble" (2011) nomli nufuzli kitobida algoritmik filtrlash orqali individuallashtirilgan shaxsiylashtirish intellektual izolyatsiya va ijtimoiy parchalanishga olib kelishi bashorat qilingan. Pufak effekti, Pariserga ko'ra, fuqarolik nutqi uchun salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin, ammo qarama-qarshi qarashlar ta'sirni minimal va manzilli deb hisoblaydi. Pariserning so'zlariga ko'ra, foydalanuvchilar qarama-qarshi nuqtai nazarlarga kamroq ta'sir qiladilar va o'zlarining ma'lumot pufaklarida intellektual ravishda ajralib turadilar.

Soxta yangiliklar

Soxta yangiliklar bu axborot buzilishi hisoblanib, bu yangiliklarning estetikasi va qonuniyligini da'vo qiluvchi yolg'on yoki chalg'ituvchi ma'lumotlar hisoblanadi. Soxta yangiliklar ko'pincha shaxs yoki yuridik shaxsning obro'siga putur yetkazish, yoki reklama daromadi orqali pul ishlash maqsadiga ega. Yolg'on xabarlar tarix davomida doimo tarqalgan bo'lsa-da, soxta xabarlar atamasi birinchi marta 1890-yillarda gazetalarda shov-shuvli xabarlar keng tarqalgan bo'lganda qo'llanilgan. Soxta yangiliklar u bilan raqobatlashib, haqiqiy yangiliklarning ta'sirini kamaytirishi jamiyatda ikkiga bo'linish tamoyilini keltrib chiqarishi mumkin.

Axborotlarning tasniflanishi doirasida ko'ngilocharlikning keng jamoatchilik e'tiborida siyosiy qarashlarni shakllantirishdagi samaradorligi sabablarini ochib berishga harakat qilamiz. Birinchidan, "yumshoq" yangiliklar auditoriya e'tiborini siyosatdan xoli ko'ngilochar mazmun bilan jalb qiladi, ikkinchidan, yetkazilayotgan axborot siyosiy masalani tushuntirganida, tomoshabin uni passiv ravishda qabul qilishi va eslab qolishi osonlashadi, uchinchidan, shoularning ko'ngilochar jihati ma'lumotni yodda saqlashga yordam beradi, to'rtinchidan, tomoshabinlarda nomzod yoki siyosiy ishtirokga nisbatan munosabat shakllanadi: ba'zida bu ijobiy (faollikka undaydi), ba'zida esa salbiy (kuchaygan kinoya yoki ishonchsizlik orqali saylovdan chetlashishga olib keladi). Jamoatchilik fikrining o'zgarishi esa keyinchalik siyosiy ishtirok va siyosatga ham bevosita ta'sir ko'rsatishi mumkin. Rivojlangan mamlakatlarda jamoatchilik fikri siyosiy qarorlar uchun kuchli omil bo'lib, siyosatchilar unga zid qaror qabul qilishda ehtiyotkor bo'ladilar. Chunki bu omil jamiyatning yuksak tafakkuri o'laroq davlatchilik tarixida asrlar davomida patalogik shakllanib kelgan. Buni ikki aniq misol yordamida rivojlangan

davlatlar miqyosida keltrib o'tamiz. Jimmi Kimmel 2017-yilda "Jimmy Kimmel Live" boshlovchisi o'g'lining tug'ma yurak nuqsoni haqida hissiyotli hikoya qilib, AQShda Sog'liqni saqlash islohotini bekor qiluvchi qonun loyihasiga qarshi chiqdi. Uning chiqishi virusdek tarqaldi, respublikachi senatorlar ommaviy axborot vositalarida Kimmelning chiqishlariga javob berishga majbur bo'ldilar. Oqibatda, Senat bu qonunni oddiy ko'pchilik ovoz bilan bekor qilishga ulgura olmadi. Ikkinchi misol, Jon Oliver 2014-yilda "Last Week Tonight" boshlovchisi Oliver FCCning tarmoq neytralligini bekor qilish rejasi haqida 13 daqiqalik kulgili, biroq ma'rifiy video tayyorladi. Segment oxirida tomoshabinlarni FCC saytiga kirib fikr bildirishga chaqirdi. Ertasi kuni sayt ishdan chiqdi, bir necha hafta davomida esa faollar Oliverning videosidan keng foydalanib, aholini xabardor qildilar. 2015-yil boshida o'tkazilgan ovoz berishda tarmoq neytralligi saqlab qolindi va faollar Oliverga minnatdorchilik bildirdilar. Har ikki holat ham ilgari sanab o'tilgan xususiyatlarni yaqqol ko'rsatadi: Kimmel holatida hissiyot, Oliver holatida esa hazil va chuqur tahlil orqali auditoriyaning e'tibori jalb qilindi, murakkab masalalar oddiy shaklda tushuntirildi, jamoatchilik fikriga ta'sir etildi va siyosiy natijalarga erishildi. Hatto so'rovlar ham Oliverning ko'rsatuvi tarmoq neytralligi haqida "qattiq" yangiliklar dasturlariga qaraganda samaraliroq ma'lumot berganini ko'rsatdi. Kimmelning holatida esa ko'plab amerikaliklar bu masalada Kongressga qaraganda Kimmelga ko'proq ishonishini bildirgan. Yuqorida keltrib o'tilgan misollar shuni anglatadiki, axborotlashgan jamiyatlarda ijtimoiy adolatni omma shaffof nazorat qilish imkoniga ega bo'ladi. To'g'ri ijtimoiy va siyosiy boshqaruvning faol ishtirokchilariga aylanadi.

Propaganda: siyosatga memlash orqali ta'sir qilish

Ko'rinib turibdiki ko'ngilochar va hissiy media jamoatchilik fikri hamda siyosiy ishtirokga ta'sir ko'rsatishi mumkin. Memlar ham aynan shu turdagi media shakli bo'lib, ularning qo'llanishi va tarqalishi hazil-mutoyiba va hissiyotga asoslanadi. Memlar ta'rifi ko'ra — murakkab ma'no va his-tuyg'ularni oddiy, oson tarqaluvchi va qayta ishlanadigan formatda yetkazuvchi axborot idishchalari (information vessels) hisoblanadi. Internet memlari internetning dastlabki davrlaridan beri mavjud bo'lsa-da, siyosiy internet memlari nisbatan yangi va tez o'sayotgan hodisadir. Birinchi marta 2008-yilgi AQSh prezidentlik saylovlari chog'ida ham memlar asosan oldindan mashhur bo'lgan xatolarni kulgili shaklda yoritishga xizmat qilgan. 2012-yilga kelib esa memlar siyosiy ishtirokning alohida janriga ajralib chiqib, nomzodlarni asta-sekin targ'ib qilish yoki obro'sizlantirish vositasiga aylandi. 2016-yilga borib memlar begunoh, ko'ngilochar ishtirokchi mediadan chiqib, axborot urushining yanada xavfli shakllariga qadar kengaydi.

So'nggi o'n yil ichida siyosiy ishtirokning ta'rifi ham kengayib, internet va ijtimoiy tarmoqlardagi faoliyat — xususan memlarni ulashish — uning bir qismi sifatida qaralmoqda. Biroq siyosiy internet memlarini yaratish va ulashish o'z-o'zidan ishtirokning alohida shakli

bo'lishi bilan birga, yanada faol siyosiy ishtirokni ham rag'batlantiradi. Tadqiqotchilar memlar siyosiy faollikni oshiruvchi muhim xususiyatlarni o'zida mujassam etishini ta'kidlaydilar.

Memlar "pastdan yuqoriga" darajadagi targ'ibot vositasi sifatida ishlaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, oddiy foydalanuvchilar tomonidan yaratilgan onlayn kontent partiyalar tomonidan homiylik qilingan kontentga nisbatan o'n baravardan ko'proq ko'riladi va ulashiladi. Ikkinchidan, memlar guruhlarining asosiy kanallardan tashqarida o'zini tashkil etishiga yordam beradi. Nihoyat, memlar odamlarning shaxsiy individualligini saqlab qolgan holda ularni bir mafkura atrofida birlashtiradi. Shaxslar va hukumatlar ushbu xususiyatlardan qanday foydalanishini uchta misol orqali tahlil qiladi. Birinchisi — siyosiy internet memlaridan ataylab foydalangan ilk harakatlardan biri bo'lgan "Occupy Wall Street" harakati. Ikkinchisi — 2016-yilgi saylovoldi jarayonida va undan keyin memlardan foydalangan alt-right harakati. Nihoyat, AQShga qarshi axborot urushi kampaniyasi doirasida memlardan foydalangan Rossiya tajribasi.

Birinchi senariy — Occupy harakati. Bu harakat tasvir kuchini yaxshi anglagan bir reklama mutaxassisi tomonidan boshlangan. Keyinchalik unga onlayn xaker-faollar guruhi Anonymous qo'shilib, odamlardan o'z tajribalarini internetda suratlar orqali bo'lishishni so'rab, tasvir kuchi g'oyasini yoyishda yordam berdi. Bu hamkorlik "Biz 99 foizimiz" ("We are the 99 percent") memining tug'ilishiga olib keldi. U butun dunyo bo'ylab tarqalib, 82 dan ortiq davlatlarda Occupy harakatlarini yuzaga keltirdi. Occupy harakati oxir-oqibat zaiflashdi, biroq birlashgan mafkura AQShdagi siyosiy chap qanotga uzoq muddatli ta'sir qoldirdi.

Ikkinchi ssenariy memlar madaniyatini yanada chuqurroq tahlil qiladi va alt-right harakatining kelib chiqishi hamda o'z mafkurasini tarqatish uchun memlardan foydalanishini o'rganadi. Bu harakat dastlab bir oq millatchi tadqiqot markazi (think tank) rahbari tomonidan boshlangan. U ilk tarafdorlarini bloglar va jurnallar orqali to'pladi, biroq oxir-oqibat o'z izdoshlari asosiy qismini anonim ijtimoiy tarmoqlar va forumlar orqali qo'lga kiritdi. Bu saytlar foydalanuvchilarga o'zlarining keskin qarashlarini dunyo bilmasdan baham ko'rish imkonini berardi. Alt-right tarafdorlari ana shu sahifalarda o'z e'tiqodlarini tushuntiruvchi memlarni yaratib va tarqatib kelishdi. Donald Tramp prezidentlik kampaniyasini e'lon qilganida, bu guruhlar tezda uni qo'llab-quvvatlashga o'tib, memlar orqali o'z simpatiyasini namoyish qildilar. Alt-right uchun memlar mafkurasiga "kirish eshigi" bo'lib xizmat qilgan va bugungi kunda ham yosh izdoshlari uchun yollash vositasi vazifasini bajarishda davom etmoqda.

Yakuniy ssenariy bir davlatning memlardan boshqa mamlakat aholisiga ta'sir ko'rsatish vositasi sifatida foydalanishini tahlil qiladi. Bu bo'lim Rossiyaning Internet Tadqiqot Agentligi (Internet Research Agency – IRA) hamda uning Qo'shma Shtatlarga qarshi axborot urushi kampaniyasiga bag'ishlanadi. IRA Rossiya hukumati tomonidan Amerika demokratik jarayoniga ishonchsizlik va bo'linish kiritish maqsadida tashkil etilgan edi. Agentlik memlardan foydalangan

holda o‘zining turli Facebook va Twitter sahifalariga auditoriya jalb qildi, so‘ngra bu sahifalar orqali afroamerikaliklar orasida ovoz berishni susaytirish hamda chekka guruhlar o‘rtasida ziddiyatni kuchaytirish uchun xabarlar tarqatdi. Hatto Charlotsvill (Virjiniya) shahridagi “Unite the Right” mitingida raqib guruhlar o‘rtasidagi keskinlikni ataylab oshirgan bo‘lishi ehtimoldan xoli emas — bu voqea zo‘ravonlik va bir yosh ayolning o‘limiga olib kelgan edi.

Xulosa. Ushbu maqola dezinformatsiya siyosatga qanday ta’sir ko‘rsatishini alternativ axborot oqimlari orqali ko‘rsatishni maqsad qilgan. Olib borilgan tarixiy-tahliliy tadqiqotlar shuni ko‘rsatdiki, alternativ axborot oqimlari hissiyot va ko‘ngilocharlik orqali jamoatchilik fikriga ta’sir o‘tkazish salohiyatiga ega. Bunday kommunikatsiya shakllari jamoatchilik fikrini, saylov jarayonlarini va hatto siyosiy kun tartibini ham o‘zgartira oladi. Ushbu tahlillar davlatlarning “post-haqiqat” davrida xavotirli yo‘lni tasvirlab beradi. Chunki dezinformatsiya haqiqatga qaraganda ancha kuchli hissiyot va reaksiyalarni yetkazadi va u bilan to‘qnashgan odamlarda yanada kuchliroq hissiy taassurot qoldiradi. Mazkur ish uch turdagi alternativ axborot oqimlari — yumshoq (soft) yangiliklar, memlar va fitna nazariyalari — ning AQSh siyosiy jarayonlariga ko‘rsatgan ta’sirini qamrab oldi hamda ushbu oqimlarning Amerika siyosiy jarayoniga qanday kirib kelishi va uni shakllantirish mexanizmlarini qisman tushuntrib berishga qaratilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Donovan, J. B. (2019). Post-Truth Politics: Disinformation through Alternative Information Streams Johns Hopkins University.
2. U.S. Department of Justice. (2018). Indictment — Internet Research Agency (IRA) and related defendants (Feb 2018).
3. Douglas, K. M., Sutton, R. M., & Cichocka, A. (2019). *Understanding conspiracy theories.* Political Psychology, 40(1), 3–35. — Fitna nazariyalari psixologiyasi va ular qanday tarqalishi, nishonlari haqida keng ko‘lamli ilmiy sharh. (keng iqtiboslangan o‘rganish). ([Online Library Wiley][3])
4. Qodirova, U. I. (2025). Media savodxonlikni oshirish va dezinformatsiyaga qarshi kurashda faktlarni tekshirish saytlarining roli. (Toshkent: O‘zbekiston Jurnalistika va Ommaviy Kommunikatsiyalar Universiteti).
5. Chatham House / expert piece — The evolution of the Pepe the Frog meme (2023, updated 2025). — Memlar va siyosat o‘rtasidagi munosabatlarga diqqatni tortuvchi maqola; Pepe memi misoli orqali memlarning siyosiy qabul qilinishi ko‘rib chiqiladi.
6. Kasimov, A. (2025). Pepe the frog, the greedy merchant and stopthesteal. New Media & Society (article on memes & political mobilisation).
7. VanDeventer, A. J. (2021). The Tumultuous Relationship Between Late Night Television and Politics (graduate thesis/paper).

8. Jillivan Donovan. Post-truth politics: disinformation through alternative information streams. (2024). Baltimore, Maryland December 2019.